

Tropisch Landbouwmuseum

Abstract

Het Tropisch Landbouwmuseum in Deventer is een voormalig museum dat was verbonden aan de Rijks Hogere Landbouwschool aldaar. De collectie richtte zich op objecten die betrekking hadden op de landbouw in door Nederland gekoloniseerde gebieden. In 1968 sloot het museum zijn deuren, waarna de collectie werd overgedragen aan het Volkenkundige Museum 'Gerardus van der Leeuw' in Groningen.

Geschiedenis van het museum

In het begin van de twintigste eeuw ontstond er in Nederland de behoefte aan een landbouwschool die zich specifiek toespitste op het onderwijzen van 'koloniale landbouw', dat wil zeggen het verbouwen van planten en gewassen in door Nederland gekoloniseerde regio's. De keuze voor deze op te richten Middelbare Koloniale Landbouw School viel uiteindelijk op de Overijsselse stad Deventer. Tegelijkertijd ontstond het idee om in de zomer voor de opening van de landbouwschool een koloniale landbouwtentoonstelling te houden om daarmee een collectie op te bouwen die ten dienste kon staan van het onderwijs. Een speciaal opgericht comité schreef de verschillende gouverneurs van de Nederlandse koloniën aan met de vraag bij te dragen aan de tentoonstelling. Daarnaast schonken ook particulieren objecten aan de landbouwschool. De objecten die in juli 1912 tijdens deze Koloniale Landbouwtentoonstelling werden getoond hadden een specifieke betrekking op de landbouw en daaraan gerelateerde activiteiten. De verzamelde voorwerpen werden ingedeeld in veertien categorieën, die zijn terug te vinden in het boek [De collectie Deventer](#).

Volgend op de landbouwtentoonstelling werd in 1913 de Vereniging 'Koloniaal Landbouwmuseum' opgericht, die begon met het inzamelen van financiële middelen om de bouw van het gewenste museum te bekostigen. De bouw ging in de loop van 1914 van start en op 27 mei 1915 opende het Koloniaal Landbouwmuseum zijn deuren aan de Brinkgrevestraat. De West-Indische afdeling van het Koloniaal Museum in Haarlem (een voorganger van het [Wereldmuseum Amsterdam](#)) diende als inspiratiebron voor de museumzaal van het Koloniaal Landbouwmuseum. Op de begane grond werden grotere voorwerpen tentoongesteld, zoals een replica van een van de vier middenpoorten van de Borobudur op Java. De etnografische collectie was te zien op de galerij rondom de museumzaal. Het verzamelbeleid van het Koloniaal Landbouwmuseum richtte zich volledig op objecten die iets te maken hadden met de landbouw: objecten werden alleen in de collectie opgenomen als ze een directe band hadden met de landbouw of onmisbaar waren om een beeld te geven van de omgeving waarin deze werd beoefend.

Na de Tweede Wereldoorlog werd al snel besloten de naam van het museum te veranderen naar Indisch Landbouwmuseum. Toen Indonesië in 1949 officieel onafhankelijkheid verwierf besloot men de naam aan te passen naar Tropisch Landbouwmuseum Deventer. Hiermee ging het museum een gelijksoortige naamsontwikkeling door als het Wereldmuseum Amsterdam in de jaren na de Tweede Wereldoorlog. In deze periode kwam het Tropisch Landbouwmuseum in financiële moeilijkheden. Er werd kortstondig gekeken of het museum, net als het [Volkenkundig Museum Justinus van Nassau](#), onderdeel kon gaan uitmaken van het toenmalige [Rijksmuseum voor Volkenkunde](#) in Leiden. Van een overname is het echter nooit gekomen. Toen de museumdirecteur en de conciërge, de enige twee medewerkers van het museum, per 1 januari 1968 hun functie neerlegden, betekende dat ook het einde van het

Tropisch Landbouwmuseum in Deventer.

In 1972 besloot de gemeente Deventer de collectie van het voormalige Tropische Landbouwmuseum te doneren aan het [Volkenkundig Museum 'Gerardus van der Leeuw'](#). Dit museum sloot in 2003 haar deuren, maar het Universiteitsmuseum van de Rijksuniversiteit Groningen beheert nog altijd de collectie uit Deventer.

[image] *Het gebouw van het Tropisch Landbouwmuseum in Deventer, ca. 1915* ([Collectie Overijssel](#))

Herkomstonderzoek

Bij Collectie Overijssel (het provinciale archief van Overijssel, waar ook het stadsarchief van Deventer wordt beheerd) is binnen verschillende archieven relevant materiaal te vinden met betrekking tot het Tropisch Landbouwmuseum. In het archief van het Deventer gemeentebestuur (1950-1993) is materiaal te vinden over de [herbestemming van de collectie](#), de [museumbibliotheek](#), [notulen](#) en [jaarverslagen](#). Ook het archief van de vereniging die het museum beheerde wordt bij Collectie Overijssel bewaard. Hierin is onder andere een catalogus van de Landbouwtentoonstelling uit 1912 te vinden (deze is ook beschikbaar via de [bibliotheek van de Universiteit Leiden](#)) en ook materiaal over de verdere opbouw van de museumcollectie. Ten slotte is er nog het [archief van de Middelbare Koloniale Landbouwschool](#) waarin zich ook relevant materiaal over het Tropisch Landbouwmuseum bevindt.

Specifieke documentatie over de objecten uit het voormalige Tropische Landbouwmuseum is onderdeel van de collectie die in Groningen wordt beheerd. Zie voor meer informatie over het voormalige [Volkenkundig Museum 'Gerardus van der Leeuw'](#) de desbetreffende zoekhulp.

Related Aids

- [Musea en collecties](#)
- [Wetenschappelijk onderzoek in gekoloniseerde gebieden](#)
- [Volkenkundig Museum 'Gerardus van der Leeuw'](#)
- [Wageningen University & Research](#)

Primary sources

Archief:

NL-DvCO, 1441 Gemeentebestuur van Deventer III (1951-1993) Onder toegang 1.852.13 'Musea' is verschillend relevant archiefmateriaal over het voormalig Tropisch Landbouwmuseum te vinden.

<https://proxy.archieven.nl/20/1F772453BFEC46B1803F2739D2D1484A>

Archief:

NL-DvCO, 0985 Vereniging museum voor Tropische Landbouw Archief van de vereniging die het voormalig Tropisch Landbouwmuseum beheerde. Het archief bevat onder andere verschillende catalogi van de museumcollectie.

<https://proxy.archieven.nl/20/CE2591A0210B49ABAD70CD97AC12058A>

Archief:

NL-DvCO, 0504 Middelbare Koloniale Landbouwschool, later Rijks Hogere Landbouwschool te Deventer Archief van de voormalige Middelbare Koloniale Landbouwschool in Deventer. De collectie van het Tropisch Landbouwmuseum werd gebruikt ter ondersteuning van het onderwijs aan de Koloniale Landbouwschool.

<https://proxy.archieven.nl/20/85648BDC0AD441BF93308E8D802BFEAA>

Secondary sources

Boek:

Arnoldus, G. De collectie Deventer. Volkenkundig Museum 'Gerardus van der Leeuw', Universiteit van Groningen, 2003. Boek en catalogus uit 2003 die uitgebreide achtergrond informatie geeft over het voormalige museum van de Tropische Landbouwschool in Deventer. Tevens biedt het een overzicht van de collectie van dit museum die in 1972 aan het Volkenkundig Museum 'Gerardus van der Leeuw' werd geschonken.

<https://www.rug.nl/society-business/university-museum/collections/ethnological/pdf/tdcatalogus.pdf>, ISBN 9789080083295, WorldCat 66725336

Boek:

Zeijlstra, H. H. Het Koloniaal Landbouw-museum te Deventer. De Bussy, 1915. Boek dat een overgetypte versie is van een artikel in het tijdschrift Eigen Haard. Het artikel beschrijft het ontstaan van het Tropisch Landbouwmuseum en geeft een overzicht van de collectie en wat er in het museum te zien is.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB02:100003305>

Catalogus:

Catalogus der koloniale landbouwtentoonstelling, Deventer 1912 Catalogus van de landbouwtentoonstelling die in 1912 werd gehouden en waarvan de collectie als basis diende voor het latere Tropische Landbouwmuseum.

<http://hdl.handle.net/1887.1/item:3761833>

Relevant Data

TO BE FILLED

*first edited by Wiebe Reints as original_author on 2025-07-29
last edited by Wiebe Reints as original_author on 2026-01-06*